

Vergaderjaar 2015–2016

21 501-30

Raad voor Concurrentievermogen

Nr. 380

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 19 juli 2016

De vaste commissie voor Economische Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Economische Zaken over de brief van 5 juli 2016 over de informele Raad voor Concurrentievermogen van 18-19 juli 2016 (Kamerstuk 21 501-30, nr. 379).

De vragen en opmerkingen zijn op 12 juli 2016 aan de Minister van Economische Zaken voorgelegd. Bij brief van 15 juli 2016 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Vermeij

De adjunct-griffier van de commissie,
Kruithof

Inhoudsopgave	blz.
I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
II Antwoord / Reactie van de Minister	5
III Volledige agenda	14

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de agenda en stukken voor het schriftelijk overleg over de Raad voor het Concurrentievermogen die plaatsvindt op 18 en 19 juli aanstaande. Zij hebben hierbij enkele vragen.

In de geannoteerde agenda lezen deze leden over de inzet van de Minister ten aanzien van het industriële concurrentievermogen. Zij vragen in dat kader hoe het gaat met het amendement Van Veen (Kamerstuk 34 300 XIII, nr. 86) van december vorig jaar, dat aanvullend budget voor de bevordering van Smart Industry beschikbaar stelt. Deze leden vragen hoe het staat met de uitvoering van dit amendement. Is er al geld uitgegeven en waaraan?

Verder lezen deze leden dat er gesproken zal worden over toekomstbestendige wet- en regelgeving. De Minister is hier al langer mee bezig in Nederland en in Europa wordt er al jaren over gepraat. In hoeverre leveren die discussies concrete resultaten op?

Ten aanzien van de ruimtevaartstrategie delen deze leden de inzet op hoge kwaliteit en veiligheid. Zij vragen welke mogelijkheden de Minister ziet om meer Europese lidstaten te betrekken bij de investeringsagenda voor de ruimtevaart. Wanneer wordt de ruimtevaartstrategie gepubliceerd en wat zal, indachtig ook de belangrijke rol van het European Space Research and Technology Centre (ESTEC), de inbreng van Nederland zijn? Wat verwacht de Minister van de gevraagde steun vanuit Europa voor marktcreërende innovaties? Tevens vragen deze leden wat de inzet van Nederland zal zijn op dit thema.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda. Deze leden hebben hierover nog enkele vragen en opmerkingen.

De Minister onderschrijft in de brief van de geannoteerde agenda voor de informele Raad voor Concurrentievermogen op 18 en 19 juli 2016 in Bratislava dat tijdens het Nederlands voorzitterschap aandacht is gegeven aan het thema digitalisering van de industrie, in Nederland bekend onder noemer van Smart Industry. Zo is het innovation principle aangenomen in de raadsconclusies. Dit betekent volgens de Minister dat er bij het maken van toekomstige regelgeving en beleid expliciet rekening wordt gehouden met de impact op onderzoek en innovatie. Kan de Minister nader toelichten op welke wijze rekening wordt gehouden met onderzoek en innovatie?

Volgens het Slowaaks voorzitterschap is het van belang dat er naar innovatieve wijzen van financiële ondersteuning wordt gezocht om meer private investeringen te realiseren. Publiek-Private Samenwerkingen (PPS) zouden daarbij in de ogen van het Slowaaks voorzitterschap een centrale rol kunnen spelen, waarbij het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI) een belangrijke rol wordt toegedicht. Wat zijn de risico's en nadelen van Publiek-Private investeringen? Kunnen risico's

voor de fiscale positie van de publieke sector aan het licht komen tijdens een periode van economische neergang, met als gevolg dat private investeerders zich terugtrekken en bepaalde doelstellingen niet gehaald worden? In hoeverre worden centraal toezicht en openheid van zaken bij de via PPS uitgevoerde projecten gerealiseerd?

Volgens de brief onderschrijft de Minister het belang van een beroepsbevolking met de juiste digitale vaardigheden als randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de digitale economie. Ook geeft de Minister aan dat het versterken van de rol van het bedrijfsleven goed aansluit bij lopende Nederlandse initiatieven zoals Human Capital Agenda van de topsectoren en het Techniekpact. Kan de Minister nader toelichten hoe het versterken van de rol van het bedrijfsleven goed aansluit bij lopende Nederlandse initiatieven zoals Human Capital Agenda van de topsectoren en het Techniekpact?

Volgens de Minister staat op geannoteerde agenda het punt om jonge onderzoekers meer kansen te bieden op Europees en nationaal niveau door nieuwe acties en maatregelen. Nederland heeft in de Wetenschapsvisie 2025 de ambitie gedefinieerd om een broedplaats voor talent te worden, deze doelstellingen zijn voornamelijk niet gehaald. Wat zijn de concrete acties en maatregelen op Europees niveau en op nationaal niveau? En wat zal de Nederlandse inzet zijn?

De Minister onderschrijft dat innovatieve ondernemers in het midden- en kleinbedrijf (mkb) snelle groeiers en belangrijke motoren van innovatie gerelateerde groei zijn, dat zij gestimuleerd dienen te worden en dat het huidige Europese instrumentarium op deze nieuwe ontwikkelingen onvoldoende is ingesteld. De Minister stelt voor om European Innovation Council (EIC) een rol te laten vervullen en het bijstellen van het bestaande instrumentarium om het opschalen van innovaties mogelijk te maken in Europa. Kan de Minister nader toelichten welke concrete maatregelen en acties hiervoor worden aangedragen? Welke concrete beleidsinstrumenten kunnen volgens de Minister worden bijgesteld voor een innovatiever Europa?

Volgens de Minister zal de Europese Commissie (EC) een standpunt innemen over de detachingsrichtlijn. Wat is de laatste stand van zaken? Wat is de Minister van plan om deze oorspronkelijke richtlijn in stand te houden en door te zetten? Deelt de Minister dat Oost-Europese lidstaten de oorspronkelijke detachingsrichtlijn niet moeten gaan doorkruisen, zo vragen deze leden. Hoe verhoudt de opstelling van een aantal Oost-Europese lidstaten zich tot de solidariteitsgedachte van de Europese Unie?

Deze leden vragen wat de positie van de verschillende lidstaten is over de verplichte oorsprongsmarkering, en of hierbij tegenstellingen zijn tussen Zuid-Europa en Oost-Europa. Wat zal de Nederlandse inzet zijn over de verplichte oorsprongsmarkering?

Aan welke bedrijven heeft Qredits in 2015 voor 100 miljoen euro aan kredieten vertrekt, zo willen deze leden weten. Welke rol heeft het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI) hierin gespeeld? Zouden de Draghi-gelden (80 miljard euro per maand) kunnen worden geïnvesteerd in het Junckerfonds, als artikel 123 van het Europees Verdrag zou worden aangepast?

Deze leden vragen of de Draghi-gelden daarmee gerichter kunnen worden ingezet zodat ze bij kunnen dragen aan nieuwe infrastructuur en niet blijven steken in de financiële sector, zoals nu het geval is. Hoe kunnen de Europese Centrale Bank (ECB) en de EC eraan bijdragen dat de 80 miljard euro bij consumenten en bedrijven terecht komt, en niet blijft steken bij de banken? Hoe kunnen de EC en ECB eraan bijdragen dat de 80 miljard euro leidt tot een stijging van de macro-economische vraag en het bruto nationaal product (bnp)? Hoe kunnen de EC en de ECB voorkomen dat de 80 miljard euro leidt tot bubbels op de aandelen- en huizenmarkten en leidt tot een non-productieve lage rente, die op zichzelf geen bijdrage

levert aan meer economische groei maar wel leidt tot een verlaging van de dekkingsgraad bij de pensioenfondsen? Kortom, hoe kunnen de Draghi-gelden beter gericht worden, zodat de juiste doelen worden bereikt?

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda. Zij hebben hierbij enkele vragen.

Deze leden lezen in de geannoteerde agenda dat het Slowaaks voorzitterschap de «succesvolle samenwerking in het Vanguard Initiative» als basis voor de innovatieve financieringsvormen ziet. Deze leden zijn benieuwd op basis waarvan het Vanguard Initiative als succesvol wordt beschouwd, welke samenwerkingen inmiddels tot succesvolle pilotprojecten hebben geleid en hoe de Minister tegenover het Vanguard Initiative staat.

Deze leden lezen in de geannoteerde agenda dat het Slowaaks voorzitterschap een discussie organiseert over het ondersteunen van jonge onderzoekers en het aantrekkelijker maken van een onderzoeksloopbaan. Zij vernemen uit de agenda dat de Nederlandse bijdrage aan deze discussie zich vooral zal richten op promovendi, maar vragen de Minister ook aandacht te besteden aan onderzoeksmedewerkers (van mbo-, hbo- of wo-niveau) die geen proefschrift hebben afgerond aangezien zij evenzeer van belang zijn voor het welslagen van onderzoeksactiviteiten, ook bij bedrijven.

Genoemde leden lezen in de geannoteerde agenda dat volgens de Minister bij nieuwe verdienmodellen vaak sprake is van deeleconomie. Deze leden zijn benieuwd naar waar volgens de Minister de grenzen van het concept deeleconomie worden opgezocht, gelet op het grootschalige commerciële gebruik van platforms als Airbnb en Uber. Zij zijn tevens benieuwd hoe in dit geval de term «innovatieve mkb'ers» moet worden opgevat en vragen de Minister tevens toe te lichten hoe andere landen naar verwachting tegenover de European Innovation Council als nieuw instituut zouden staan.

Deze leden lezen in de brief over de Europese ruimtevaartagenda dat Nederland voorzitter is van de werkgroep voor het beheer van ruimtegrondstoffen. Zij zijn benieuwd hoe Nederland initiatieven als Planetary Resources en Deep Space Mining beziet, evenals de Space Resource Exploration and Utilization Act in de Verenigde Staten. Tevens zijn deze leden benieuwd of Nederland, gezien het uitgangspunt van mondiale samenwerking, van mening is dat de Verenigde Staten hiermee een vlucht naar voren heeft genomen die juist kan leiden tot gebrek aan mondiale samenwerking.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie danken de Minister voor de toezending van de stukken voor de informele Raad voor Concurrentievermogen. Zij hebben daarbij nog enkele vragen en opmerkingen.

Deze leden lezen dat het Slowaaks voorzitterschap verder wil gaan met de versnelling van de digitale transformatie van de industrie en het bedrijfsleven. Daarmee wil zij de concurrentiepositie en het innovatievermogen van de EU versterken. Dat streven delen de genoemde leden. Is de Minister het eens dat ook de Nederlandse industrie en het bedrijfsleven daarvan dienen te profiteren? Zo ja, ziet de Minister dan dat, om de innovatieve kracht in Nederland te behouden en te versterken, snel internet voor alle ondernemingen van groot belang is? Deze leden vragen hoe de Minister in Europees verband omgaat met burgerinitiatieven die door Europese regels worden belemmerd. En is de Minister bereid om daarbij ook te kijken om de termijn van drie jaar die de markt nu heeft om snel internet te realiseren, te verkorten? Tijdens eerdere debatten hebben

deze leden hier al aandacht voor gevraagd, maar zij lezen hier in het verslag van de laatste Raad geen opmerkingen over. Dat laatste geldt ook voor de roamingkosten buiten de Europese Unie. Kan de Minister de Kamer informeren over de stand van zaken over het naar beneden brengen van deze kosten, zo vragen deze leden.

II Antwoord / Reactie van de Minister

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

In de geannoteerde agenda lezen deze leden over de inzet van de Minister ten aanzien van het industriële concurrentievermogen. Zij vragen in dat kader hoe het gaat met het amendement Van Veen (Kamerstuk 34 300 XIII, nr. 86) van december vorig jaar, dat aanvullend budget voor de bevordering van Smart Industry beschikbaar stelt. Deze leden vragen hoe het staat met de uitvoering van dit amendement. Is er al geld uitgegeven en waaraan?

Door het amendement is er € 5 miljoen euro vrijgemaakt voor Smart Industry. Daarnaast is er in het Toekomstfonds € 10 miljoen voor Smart Industry gereserveerd. Ik ontwerp op dit moment een regeling waarmee ik deze middelen in combinatie beschikbaar zal stellen. Deze regeling zal naar verwachting dit najaar gereed zijn.

Verder lezen deze leden dat er gesproken zal worden over toekomstbestendige wet- en regelgeving. De Minister is hier al langer mee bezig in Nederland en in Europa wordt er al jaren over gepraat. In hoeverre leveren die discussies concrete resultaten op?

In 2015 ben ik samen met de Ministers van V&J en BZK een aanpak gestart voor toekomstbestendige wetgeving die meer ruimte biedt voor innovatie. Op 20 juli en 18 december 2015 zijn twee brieven over dit onderwerp aan de Kamer (respectievelijk Kamerstuk 33 009, nr. 10 en 29 515, nr. 372). In deze eerdere brieven is vooral ingegaan op een aantal concrete moderniseringsvraagstukken op het terrein van de deeleconomie (Uber, Airbnb), slimme apparaten (drones, 3D-printing) en nieuwe verdienmodellen. Op 6 juli jl. is de jongste brief over dit onderwerp aan de Kamer gestuurd. Mijn ministerie heeft per 1 juli de Bedrijfseffectentoets aangevuld met een vraag over innovatie-effecten, zodat voortaan ook het effect van voorgenomen regelgeving op innovatie in kaart moet worden gebracht. Ook is in het Integraal Afwegingskader (IAK) informatie opgenomen over wetgevingsinstrumenten die ruimte voor innovatie kunnen bieden, zoals «Right to Challenge», doelregulering en experimenteren (Kamerstuk 33 009, nr. 30). Via handreikingen worden beleidsmakers en wetgevingsjuristen gestimuleerd en geholpen om deze instrumenten af te wegen en te betrekken bij het ontwerpen van regelgeving.

Resultaten op concrete beleidsdossiers zijn beschreven in de genoemde brieven. De resultaten op EU-niveau onder het Nederlands voorzitterschap zijn aan uw Kamer gerapporteerd in het verslag van de Raad voor Concurrentievermogen op 26 en 27 mei (Kamerstuk 21 501-30, nr. 378) en de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken over de resultaten van het Nederlandse voorzitterschap, aan uw Kamer verzonden op 7 juli (Kamerstuk 34 139, nr. 18). Zo zijn op de Raad voor Concurrentievermogen op 26 en 27 mei Raadsconclusies aangenomen waarin voor het eerst is afgesproken dat de Commissie en lidstaten het zogenaamde «innovation principle» zullen toepassen. Deze afspraak zorgt ervoor dat in de hele beleidscyclus van EU-wetgeving, in consultaties, impact assessments, evaluaties etc., rekening wordt gehouden met de effecten van regelgeving voor onderzoek en innovatie, op welk beleidsterrein dan ook.

In deze Raadsconclusies wordt al een aantal voorbeelden genoemd: de zogenaamde risicobenadering van regelgeving, het gebruik van doel- of resultaatgerichte wetgeving, het gebruik van digitale instrumenten en mogelijkheden voor experimenten, zoals via bijvoorbeeld het concept van de Regulatory Sandbox die het VK kent. De Innovation Deals, die de Commissie onlangs heeft gelanceerd en die gebaseerd zijn op de Nederlandse «Green deals», bieden innovatieve spelers de kans om potentiële barrières voor innovatie uit Europese wetgeving te adresseren en weg te nemen. Tot slot kan ook rekening worden gehouden met onderzoek en innovatie door meer flexibiliteit in wetgeving in te bouwen. Dat kan door bijv. het zogenaamde «Right to Challenge» en horizonbepalingen in wetgeving.

Bij bovenstaande voorbeelden gaat het om een aanpak die idealiter direct bij de totstandkoming van nieuw EU-beleid en EU-regelgeving waar nodig worden toegepast. De Commissie en de lidstaten zijn daarnaast overeengekomen dat het «innovation principle» ook ten aanzien van bestaande regelgeving moet worden toegepast om regeldruk-knelpunten aan te pakken en innovatievriendelijk te maken. Dit kan bijvoorbeeld via het REFIT-programma dat er op gericht is om bestaande regelgeving te evalueren en waar nodig aan te passen om regeldruk-knelpunten op te lossen. Dit jaar is ook het zogenaamde REFIT-platform gestart bestaande uit vertegenwoordigers van groepen belanghebbenden en experts van overheden. Dit platform fungeert als adviseur van de Commissie en heeft met name als taak concrete suggesties voor regeldrukvermindering, die via een speciale website door iedereen kunnen worden gedaan, te beoordelen op bruikbaarheid en waar mogelijk voorstellen te doen voor concrete opvolging. Het REFIT-platform zal zich in voorkomende gevallen ook buigen over knelpunten t.a.v. onderzoek en innovatie.

Ten aanzien van de ruimtevaartstrategie delen deze leden de inzet op hoge kwaliteit en veiligheid. Zij vragen welke mogelijkheden de Minister ziet om meer Europese lidstaten te betrekken bij de investeringsagenda voor de ruimtevaart. Wanneer wordt de ruimtevaartstrategie gepubliceerd en wat zal, indachtig ook de belangrijke rol van het European Space Research and Technology Centre (ESTEC), de inbreng van Nederland zijn? Wat verwacht de Minister van de gevraagde steun vanuit Europa voor marktcreërende innovaties? Tevens vragen deze leden wat de inzet van Nederland zal zijn op dit thema.

Ik zal uw Kamer dit najaar informeren over het ruimtevaartbeleid. De vragen gesteld door de VVD-fractie zal ik hierin meenemen.

Het is mijn bedoeling eind oktober 2016 een brief aan uw Kamer voor te leggen over het gehele ruimtevaartbeleid. Daarin zal ik nader ingaan op de door de VVD en de SP gestelde vragen op het terrein van de ruimtevaart.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie

De Minister onderschrijft in de brief van de geannoteerde agenda voor de informele Raad voor Concurrentievermogen op 18 en 19 juli 2016 in Bratislava dat tijdens het Nederlands voorzitterschap aandacht is gegeven aan het thema digitalisering van de industrie, in Nederland bekend onder noemer van Smart Industry. Zo is het innovation principle aangenomen in de raadsconclusies. Dit betekent volgens de Minister dat er bij het maken van toekomstige regelgeving en beleid expliciet rekening wordt gehouden met de impact op onderzoek en innovatie. Kan de Minister nader toelichten op welke wijze rekening wordt gehouden met onderzoek en innovatie?

Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u naar de beantwoording van de vraag van de VVD-fractie over dit onderwerp.

Volgens het Slowaaks voorzitterschap is het van belang dat er naar innovatieve wijzen van financiële ondersteuning wordt gezocht om meer private investeringen te realiseren. Publiek-Private Samenwerkingen (PPS) zouden daarbij in de ogen van het Slowaaks voorzitterschap een centrale rol kunnen spelen, waarbij het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI) een belangrijke rol wordt toegedicht. Wat zijn de risico's en nadelen van Publiek-Private investeringen? Kunnen risico's voor de fiscale positie van de publieke sector aan het licht komen tijdens een periode van economische neergang, met als gevolg dat private investeerders zich terugtrekken en bepaalde doelstellingen niet gehaald worden? In hoeverre worden centraal toezicht en openheid van zaken bij de via PPS uitgevoerde projecten gerealiseerd?

Bij investeringsprojecten die zien op maatschappelijke vraagstukken is publieke deelname soms noodzakelijk om de financiering rond te krijgen. Een belangrijk element hierbij is de kwaliteit van de voorstellen. Daar waar het gaat om publiek en semipublieke voorstellen bestaan er over het algemeen wel uitdagingen, door soms beperkte financiële expertise bij publieke organisaties. Hierbij kunnen bijvoorbeeld de Europese Investeringsbank (EIB)/EFSI en nationale publieke partijen een toegevoegde waarde leveren in de vorm van expertise bij het formuleren of opstellen van een investeringsplan. Zo heeft de EIB een Europees expertisecentrum dat landen helpt met PPS en advies geeft: European PPP Expertise Centre (EPEC). Het kabinet heeft vorig jaar het Nederlands Investerings Agentschap (NIA) opgericht om onder meer dergelijke expertise te bieden voor bedrijven en (publieke) projecteigenaren.

Het is mij niet bekend dat risico's voor de fiscale positie van de publieke sector bij PPS afhangen van een periode van economische neergang waardoor private investeerders zich terugtrekken en bepaalde doelstellingen niet worden gehaald. In dit verband meld ik graag dat het Ministerie van Economische Zaken met het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de «Informatiekaart PPS en btw» hebben gemaakt¹. Hierin zijn de btw-regels bij PPS uitgelegd, zodat betrokken publieke en private partijen een eerste inschatting kunnen maken van de gevolgen voor de heffing van btw van PPS.

Onder PPS vallen allerlei soorten contracten tussen overheid en markt met verschillende mate van overdracht van risico's en verantwoordelijkheden aan de markt. Er is geen uniforme definitie van PPS, elk land in de EU hanteert zijn eigen definitie en eigen PPS-beleid. Op Europees niveau is er geen centraal toezicht. De EIB financiert diverse PPS-projecten, ook onder EFSI. Daarbij vindt de beoordeling van projecten, waaronder PPS-projecten, plaats binnen de bestaande criteria en (governance)raamwerken door de EIB en de toepassing van de EFSI-garantie door het onafhankelijke EFSI Investeringscomité, waarbij ook de mogelijke risico's worden afgewogen en de toegevoegde waarde ten opzichte van de markt een erg belangrijke rol speelt. In Nederland wordt al sinds jaren bij PPS-infrastructuurprojecten gebruik gemaakt van de instrumenten van de EIB (en sinds vorig jaar ook van EFSI).

Volgens de brief onderschrijft de Minister het belang van een beroepsbevolking met de juiste digitale vaardigheden als randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de digitale economie. Ook geeft de Minister aan dat het

¹ Zie <http://www.publiekprivaatsamenwerken.nl/actueel/nieuws/2016/informatiekaart-publiek-private-samenwerking-en-btw>

versterken van de rol van het bedrijfsleven goed aansluit bij lopende Nederlandse initiatieven zoals Human Capital Agenda van de topsectoren en het Techniepact. Kan de Minister nader toelichten hoe het versterken van de rol van het bedrijfsleven goed aansluit bij lopende Nederlandse initiatieven zoals Human Capital Agenda van de topsectoren en het Techniepact?

Net als het Slowaaks Voorzitterschap hecht Nederland veel belang aan het investeren in human capital, het aantrekkelijker maken van onderzoekslaanen en publiek-private samenwerking om de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt te versterken.

Het doel van zowel de Human Capital Agenda's (HCA's) van de topsectoren als de samenwerkende partijen in het Techniepact (waar de topsectoren ook toe behoren) is om het aantal technici te vergroten en de aansluiting van het bèta-technisch onderwijs op de arbeidsmarkt te verbeteren. Het realiseren van deze twee doelen is essentieel voor de toekomst van Nederland: voldoende goed opgeleide mensen zijn nodig om het verdienvermogen van Nederland te versterken. Om van elkaar te leren, hebben de topsectoren recent de handen ineen geslagen en een gezamenlijke Human Capital Roadmap geformuleerd. In deze Roadmap worden onderwerpen benoemd waar de topsectoren gezamenlijk willen optrekken.

Het is van groot belang dat bedrijven en onderwijs goed op elkaar aangesloten zijn, zodat bedrijven met de nieuwste ontwikkelingen uit de praktijk het onderwijs kunnen verrijken. Hierdoor wordt de aansluiting op de arbeidsmarkt van de betreffende opleidingen verder vergroot. Ook onderzoekers, met de vaardigheden die zij tijdens hun promotie hebben ontwikkeld, moeten aan bedrijven een bijdrage kunnen leveren. Nederland vindt het belangrijk dat wetenschappers ook buiten de universiteiten het verschil kunnen maken. Ongeveer driekwart van de huidige promovendi vindt een baan buiten de universiteiten.

Om mee te bewegen met de dynamiek van de arbeidsmarkt en als gevolg van de technologische ontwikkelingen, vonden juist bedrijven, maar ook de onderwijsinstellingen, opleidingsinstituten, werknemers, topsectoren, jongeren, regionale overheden en de rijksoverheid actualisering van het Techniepact noodzakelijk (Kamerstuk 32 637, nr. 240).

Veel bedrijven zien de noodzaak van investeren in menselijk kapitaal. Dit blijkt onder andere uit de grote betrokkenheid bij Centra voor innovatief vakmanschap (mbo) en Centers of expertise (hbo). Ruim 2100 bedrijven zijn bij deze actiegerichte publiek-private samenwerkingen in het beroepsonderwijs betrokken (Kamerstuk 32 637, nr. 249). Bij elkaar wordt er door het bedrijfsleven 147 miljoen euro (ruim 40 procent van het totale bedrag) geïnvesteerd in deze vormen van samenwerking. De kwaliteit en de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt hangt nauw samen met de betrokkenheid van het bedrijfsleven en een goede praktijkcomponent in het beroepsonderwijs. Door de nauwe samenwerking tussen het bedrijfsleven en het onderwijs worden technische opleidingen steeds beter. In de afgelopen vijf jaar zijn er circa 90 publiek-private samenwerkingen in het beroepsonderwijs (mbo en hbo) opgezet. Een groot deel van deze Centra en Centers is aan de topsectoren gelieerd.

Tot slot wil ik u in dit kader ook graag wijzen op de nieuwe digitale agenda (Kamerstuk 29 515, nr. 390), die ik onlangs naar uw Kamer heb gestuurd, waarvan «Onderwijs, Kennis & Innovatie» één van de actielijnen is. Om zorg te dragen voor de beschikbaarheid van voldoende talent en professionals met de juiste vaardigheden zijn inspanningen van overheid,

kennisinstellingen en bedrijfsleven noodzakelijk. In dit kader heeft het topteam ICT recent de HCA ICT gelanceerd. Deze HCA is een plan om het tekort aan ICT-professionals te verkleinen door een betere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt voor ICT'ers te creëren en een leven lang leren te stimuleren. Publiek-private samenwerking staat hierbij centraal.

Volgens de Minister staat op geannoteerde agenda het punt om jonge onderzoekers meer kansen te bieden op Europees en nationaal niveau door nieuwe acties en maatregelen. Nederland heeft in de Wetenschapsvisie 2025 de ambitie gedefinieerd om een broedplaats voor talent te worden, deze doelstellingen zijn vooralsnog niet gehaald. Wat zijn de concrete acties en maatregelen op Europees niveau en op nationaal niveau? En wat zal de Nederlandse inzet zijn?

Rapporten uit 2015 bevestigen dat de Nederlandse wetenschap onverminderd topprestaties levert en internationaal gezien een vooraanstaande rol speelt (Kamerstuk 29 338, nr. 152). Het is daarom te voorbarig om te zeggen dat de doelstellingen vooralsnog niet gehaald zijn.

Op Europees niveau zijn concrete acties te noemen vanuit Horizon 2020 (Marie Skłodowska-Curie Actions en COST) die gericht zijn op het opdoen van internationale ervaring in onderzoeksteams. Het onderzoek in de internationale netwerken van de COST Actions wordt op nationaal niveau gefinancierd. De Nederlandse participatie en financiële inzet in deze Europese programma's is vooral voor jonge onderzoekers van belang. De Europese Commissie is daarnaast met het initiatief gekomen om een internationaal pensioenfonds voor onderzoekers op te richten, onder de naam «Resaver». De Europese Commissie wil hiermee de uitwisseling van wetenschappelijke kennis in Europa bevorderen en een oplossing bieden voor de pensioenbreuken waarmee internationaal mobiele onderzoekers nu worden geconfronteerd. In Nederland onderzoekt de VSNU of het haalbaar is dat universiteiten zich hierbij aansluiten, waarbij de pensioenrechten goed gewaarborgd moeten zijn en waarbij het pensioenfonds uiteraard moet voldoen aan de Nederlandse en Europese regelgeving.

Recent heeft de Minister van OCW het wetsvoorstel Internationalisering hoger onderwijs en onderzoek naar de Kamer gezonden. In dat wetsvoorstel is invulling gegeven aan de in de Wetenschapsvisie aangekondigde uitbreiding van het promotierecht waarbij het mogelijk wordt dat universitair personeel dat geen hoogleraar is, maar wel voldoende bekwaam is, als promotor wordt aangewezen. De uitbreiding maakt Nederland aantrekkelijker voor buitenlandse onderzoekers die nu niet in Nederland, maar wel in hun eigen land als promotor mogen optreden. De uitbreiding vergroot ook de kansen van Nederlandse onderzoekers die nog geen hoogleraar zijn, om Europese fondsen te verwerven waarbij het aantal als promotor begeleide onderzoeken een rol speelt.

Nederland heeft veel te bieden aan talentvolle onderzoekers. De aantrekkingskracht van ons land bestaat van oudsher onder meer uit: de goede reputatie van de onderzoeksinstellingen en onderzoekers, goede ICT-voorzieningen en onderzoeksfaciliteiten, de hoge kwaliteit van de wetenschappelijke output en een sterke oriëntatie op internationale samenwerking. Voor wat betreft de Nederlandse inzet, zal de nadruk liggen op het belang van een brede loopbaanoriëntatie van jonge onderzoekers. De Minister van OCW zal u daarover binnenkort nader informeren. Nederland vindt het belangrijk dat jonge, talentvolle onderzoekers in de wetenschap, maar ook daarbuiten carrière kunnen maken.

De Minister onderschrijft dat innovatieve ondernemers in het midden- en kleinbedrijf (mkb) snelle groeiers en belangrijke motoren van innovatie gerelateerde groei zijn, dat zij gestimuleerd dienen te worden en dat het huidige Europese instrumentarium op deze nieuwe ontwikkelingen onvoldoende is ingesteld. De Minister stelt voor om European Innovation Council (EIC) een rol te laten vervullen en het bijstellen van het bestaande instrumentarium om het opschalen van innovaties mogelijk te maken in Europa. Kan de Minister nader toelichten welke concrete maatregelen en acties hiervoor worden aangedragen? Welke concrete beleidsinstrumenten kunnen volgens de Minister worden bijgesteld voor een innovatiever Europa?

Technologische en digitale ontwikkelingen hebben impact op onderzoek en innovatie. Vanuit globaal perspectief blijft Europa nog achter bij het opschalen van innovaties die nieuwe markten en banen creëren. Ik zal met mijn collega's het idee van een European Innovation Council (EIC) bespreken, omdat ik vind dat er kansen liggen om het bestaande beleidsinstrumentarium te verbeteren. Zo blijkt uit de ex-post evaluatie van het Zevende Kader programma dat het grote aantal financieringsmechanismen zorgt voor een complex landschap waarin potentiële begunstigers lastig kunnen navigeren. Ook uit uitkomsten van de publieke stakeholdersconsultatie van de Europese Commissie blijkt dat het huidige Europese instrumentarium onvoldoende disruptieve, markt-creërende innovatie bedient. We moeten innovatieve bedrijven stimuleren die in een snel veranderende context opereren. Daarbij kan gedacht worden aan zaken zoals: kortere en eenvoudigere aanvraagprocedures voor innovatieve mkb'ers van Europese innovatiemiddelen, een «bottom-up» benadering» waarbij innovators zelf beter kunnen bepalen welk onderwerp ze willen adresseren en aandacht voor voldoende middelen om opschaling te kunnen bewerkstelligen. Het is belangrijk een transparanter landschap van instrumenten te creëren, wat aansluit bij de algemene doelen om vereenvoudiging en transparantie in Europese programma's waar te borgen. Toegang moet voor ondernemers eenvoudiger worden en er dienen meer voorstellen worden aangetrokken, die zeer substantiële impact kunnen hebben. Innovatieve bedrijven, waaronder de snelle groeiers, zijn immers belangrijke motoren van innovatie gerelateerde groei.

Volgens de Minister zal de Europese Commissie (EC) een standpunt innemen over de detachingsrichtlijn. Wat is de laatste stand van zaken? Wat is de Minister van plan om deze oorspronkelijke richtlijn in stand te houden en door te zetten? Deelt de Minister dat Oost-Europese lidstaten de oorspronkelijke detachingsrichtlijn niet moeten gaan doorkruisen, zo vragen deze leden. Hoe verhoudt de opstelling van een aantal Oost-Europese lidstaten zich tot de solidariteitsgedachte van de Europese Unie?

De leden van de PvdA-fractie vragen naar de laatste stand van zaken ten aanzien van het voorstel tot wijziging van de detachingsrichtlijn. Hiervoor verwijs ik graag naar het verslag van de Raad WSBVC, onderdeel Werkgelegenheid en Sociaal Beleid van 16 juni 2016, dat op 29 juni door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan uw Kamer is verzonden (Kamerstuk 21 501-31, nr. 41). Ook verwijs ik hierbij naar de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken over de resultaten van het Nederlands Voorzitterschap, aan uw Kamer verzonden op 7 juli.

Deze leden vragen wat de positie van de verschillende lidstaten is over de verplichte oorsprongsmarkering, en of hierbij tegenstellingen zijn tussen Zuid-Europa en Oost-Europa. Wat zal de Nederlandse inzet zijn over de verplichte oorsprongsmarkering?

Met name de noordelijke lidstaten zijn kritisch ten opzichte van verplichte oorsprongsmarkering, terwijl het overwegend zuidelijke lidstaten zijn die voorstander van verplichte oorsprongsmarkering zijn. De Nederlandse inzet is dat verplichte oorsprongsmarkering uit het voorstel voor een verordening voor veiligheid van consumentenproducten verwijderd moet worden (Kamerstuk 21 501-30, nr. 349). De afgelopen Raad voor Concurrentievermogen van 26 en 27 mei 2016 is het voorstel voor een verordening voor veiligheid van consumentenproducten, naar aanleiding van een compromisvoorstel van 11 lidstaten om de verplichte oorsprongsmarkering slechts op een beperkt aantal productgroepen (keramiek, schoenen, textiel en meubels) verplicht te stellen, wederom besproken. Dit heeft echter niet tot andere posities van de lidstaten geleid en daardoor blijft het voorstel geblokkeerd in de Raad.

Aan welke bedrijven heeft Qredits in 2015 voor 100 miljoen euro aan kredieten vertrekt, zo willen deze leden weten. Welke rol heeft het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI) hierin gespeeld? Zouden de Draghi-gelden (80 miljard euro per maand) kunnen worden geïnvesteerd in het Junckerfonds, als artikel 123 van het Europees Verdrag zou worden aangepast?

EIB heeft Qredits € 100 miljoen geleend met een borgstelling van 80% van de Staat. Vanuit EFSI wordt de resterende 20% gegarandeerd. Deze funding is bedoeld voor kleine en startende ondernemers met een haalbaar ondernemersplan en een financieringsbehoefte van maximaal € 250.000 die bij de bank niet terecht kunnen. De lening is sinds 1 januari 2016 beschikbaar. Qredits zal tussen nu en eind 2018 in delen de lening opnemen /nodig hebben. Op dit moment heeft Qredits nog geen opname gedaan. De ECB koopt maandelijks € 80 miljard aan publieke en private activa op, bestaande uit staatsobligaties, obligaties van Europese instellingen, securitisaties, gedekte obligaties en bedrijfsobligaties van niet-kredietinstellingen. De Europese Investeringsbank (EIB) maakt onderdeel uit van de Europese instellingen waarvan de ECB obligaties opkoopt. Het EFSI wordt ten dele gefinancierd door de EIB. Voor meer informatie verwijs ik u naar eerdere beantwoording van de vragen over Jaarverslag en Slotwet 2015 van het Ministerie van Economische Zaken en het Diergezondheidsfonds en het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag d.d. 3 juni 2016 (Kamerstuk 34 375 XIII, nr. 6).

Deze leden vragen of de Draghi-gelden daarmee gericht kunnen worden ingezet zodat ze bij kunnen dragen aan nieuwe infrastructuur en niet blijven steken in de financiële sector, zoals nu het geval is. Hoe kunnen de Europese Centrale Bank (ECB) en de EC eraan bijdragen dat de 80 miljard euro bij consumenten en bedrijven terecht komt, en niet blijft steken bij de banken? Hoe kunnen de EC en ECB eraan bijdragen dat de 80 miljard euro leidt tot een stijging van de macro-economische vraag en het bruto nationaal product (bnp)? Hoe kunnen de EC en de ECB voorkomen dat de 80 miljard euro leidt tot bubbels op de aandelen- en huizenmarkten en leidt tot een non-productieve lage rente, die op zichzelf geen bijdrage levert aan meer economische groei maar wel leidt tot een verlaging van de dekkinggraad bij de pensioenfondsen? Kortom, hoe kunnen de Draghi-gelden beter gericht worden, zodat de juiste doelen worden bereikt?

Zoals op 27 november jl. (Kamerstuk 21 501-30, nr. 362) beantwoord aan uw Kamer op deze vraag: de ECB koopt maandelijks EUR 80 miljard aan publieke en private activa op, bestaande uit staatsobligaties, obligaties van Europese instellingen, securitisaties en gedekte obligaties. De ECB is onafhankelijk in de beslissingen over de samenstelling van de aankopen en de verdere wijze van uitvoering van haar mandaat.

Wat betreft de doorwerking van het monetair beleid van de ECB naar de reële economie en daarbij bijdrage aan groei en banen: in algemene zin werken gunstige financieringsvoorwaarden beter door op consumptie- en investeringsbeslissingen in de reële economie indien voldoende mogelijkheden voor productieve investeringen bestaan en indien vooruitzichten voor groei en werkgelegenheid gunstig zijn. Het is de verantwoordelijkheid van de lidstaten in het eurogebied om de structurele maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn voor het economische herstel in het eurogebied. Dat vergt een modernisering van onze economieën door het versterken van onze concurrentiekracht en het doorvoeren van structurele hervormingen. Deze hervormingen zijn essentieel om de productiviteit en werkgelegenheid in het eurogebied te verhogen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

Deze leden lezen in de geannoteerde agenda dat het Slowaaks voorzitterschap de «succesvolle samenwerking in het Vanguard Initiative» als basis voor de innovatieve financieringsvormen ziet. Deze leden zijn benieuwd op basis waarvan het Vanguard Initiative als succesvol wordt beschouwd, welke samenwerkingen inmiddels tot succesvolle pilotprojecten hebben geleid en hoe de Minister tegenover het Vanguard Initiative staat.

Vanguard is een initiatief van samenwerkende Europese regio's. Steeds meer Europese regio's participeren in Vanguard en komen daarin tot onderlinge samenwerking. Nederland is positief over deze vorm van samenwerking. Een aantal pilots van het Vanguard Initiative sluit nauw aan bij de doelen van het Nederlandse Topsectorenbeleid en het Nederlandse Smart Industry programma.

Voorbeelden van pilots met Nederlandse partners zijn: High Performance Production through 3D-printing, Bio-Economy en New nano-enabled Products.

Genoemde leden lezen in de geannoteerde agenda dat volgens de Minister bij nieuwe verdienmodellen vaak sprake is van deeleconomie. Deze leden zijn benieuwd naar waar volgens de Minister de grenzen van het concept deeleconomie worden opgezocht, gelet op het grootschalige commerciële gebruik van platforms als Airbnb en Uber.

De deeleconomie kent grenzen in de aard van de platformen, maar niet in schaalgrootte. Commercieel gebruik staat ook niet haaks op de deeleconomie, maar zal de ontwikkeling vaak juist versnellen. De deeleconomie kent verschillende definities waardoor verwarring kan ontstaan. In de nauwe zin is de deeleconomie is het fenomeen dat consumenten elkaar gebruik laten maken van hun onderbenutte consumptiegoederen, eventueel tegen betaling. Met de brede deeleconomie worden ook het aanbieden en afnemen van diensten meegenomen en vervaagt de grens tussen ondernemers en consumenten. Internationaal wordt dit vaak onder de *collaborative economy* geschaard. Beide ontwikkelingen zie ik met een positieve houding aan, zonder de onderliggende publieke belangen uit het oog te verliezen

De mededeling «Een Europese agenda voor de deeleconomie» adresseert dit vraagstuk met richtsnoeren voor de wijze waarop de bestaande EU-wetgeving en -beleid moeten worden toegepast op deze dynamische en snel veranderende sector. Hierover is een BNC-fiche naar uw Kamer gestuurd (Kamerstuk 22 112, nr. 2172).

Zij zijn tevens benieuwd hoe in dit geval de term «innovatieve mkb'ers» moet worden opgevat en vragen de Minister tevens toe te lichten hoe andere landen naar verwachting tegenover de European Innovation Council als nieuw instituut zouden staan.

In de Raadsconclusies van 27 mei 2016 hebben de lidstaten de Europese Commissie aangemoedigd om, in nauwe samenwerking met de lidstaten, de mogelijkheid naar een EIC te onderzoeken. De Europese Commissie heeft echter nog geen concreet EIC-voorstel uitgebracht. Het streven is om met de EIC nieuwe, marktcreërende innovatie te stimuleren, onder andere door innovatieve (ontwikkeling en marktgerichte) mkb'ers te faciliteren en het bestaande instrumentarium te stroomlijnen. In de discussies is gebleken dat zowel veel lidstaten als de Europese Commissie niet positief staan ten aanzien van het creëren van een nieuw instituut. Het idee is juist om synergie te creëren en het bestaande Europese instrumentarium te verbeteren voor deze doelgroep. Daarmee moeten deze nieuwe innovatieve spelers beter gestimuleerd en aangetrokken worden. Ik sluit mij bij deze benadering aan.

Deze leden lezen in de brief over de Europese ruimtevaartagenda dat Nederland voorzitter is van de werkgroep voor het beheer van ruimtegrondstoffen. Zij zijn benieuwd hoe Nederland initiatieven als Planetary Resources en Deep Space Mining beziet, evenals de Space Resource Exploration and Utilization Act in de Verenigde Staten. Tevens zijn deze leden benieuwd of Nederland, gezien het uitgangspunt van mondiale samenwerking, van mening is dat de Verenigde Staten hiermee een vlucht naar voren heeft genomen die juist kan leiden tot gebrek aan mondiale samenwerking.

Ik zal uw Kamer dit najaar informeren over het ruimtevaartbeleid. De vragen gesteld door de SP-fractie zal ik hierin meenemen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

Deze leden lezen dat het Slowaaks voorzitterschap verder wil gaan met de versnelling van de digitale transformatie van de industrie en het bedrijfsleven. Daarmee wil zij de concurrentiepositie en het innovatievermogen van de EU versterken. Dat streven delen de genoemde leden. Is de Minister het eens dat ook de Nederlandse industrie en het bedrijfsleven daarvan dienen te profiteren? Zo ja, ziet de Minister dan dat, om de innovatieve kracht in Nederland te behouden en te versterken, snel internet voor alle ondernemingen van groot belang is?

Het is van groot belang dat alle bedrijven kunnen beschikken over snel internet, zoals aangegeven in de geannoteerde agenda van de Informele Bijeenkomst van Ministers verantwoordelijk voor Concurrentievermogen (Kamerstuk 21 501-30, nr. 379). Een goede en moderne digitale infrastructuur is belangrijk voor de Nederlandse economie. De beschikbaarheid van zowel vast als mobiel snel internet is in Nederland groot en 91% van de bedrijven heeft toegang tot vast snel internet (30 Megabits per seconde of meer). In de brief aan uw Kamer (Kamerstuk 26 643, nr. 410) van 19 mei 2016 is ingegaan op de inspanningen van marktpartijen, overheden en burgerinitiatieven die eraan bijdragen dat steeds meer adressen, waaronder bedrijven, kunnen beschikken over snel internet. Het beleid is erop gericht om deze ontwikkelingen te faciliteren en eraan bij te dragen dat in 2020 alle adressen kunnen beschikken over snel internet. Voor een overzicht van de beleidsmaatregelen verwijs ik naar de bovengenoemde brief aan uw Kamer.

Deze leden vragen hoe de Minister in Europees verband omgaat met burgerinitiatieven die door Europese regels worden belemmerd.

Belemmeringen op dit punt kan ik onder de aandacht brengen van de Europese Commissie met het verzoek om ze aan te pakken in het kader van haar REFIT-programma. Via dit programma wordt EU-regelgeving waar nodig aangepast of ingetrokken om onnodige regeldruk tegen te gaan. Soms wordt een vermindering van regeldruk via dit programma ook bereikt dankzij harmoniserende nieuwe EU-regelgeving. Dat kan namelijk ook een oplossing zijn voor het verminderen van regeldruk die in Europa wordt ervaren.

Het REFIT-platform heeft ten aanzien van het European Citizens» Initiative (ECI) een suggestie ontvangen om verbeteringen in het proces aan te brengen en om belemmeringen die nu ten aanzien van het ECI worden ervaren, te verminderen. Nederland heeft die suggestie in het platform ondersteund en inmiddels is een advies aangenomen door het gehele REFIT-platform waarin de Commissie wordt opgeroepen om actie te ondernemen en met verbetervoorstellen te komen.

Voor het REFIT-platform verwijs ik u ook naar de beantwoording van de vraag van de PvdA-fractie over dit onderwerp.

En is de Minister bereid om daarbij ook te kijken om de termijn van drie jaar die de markt nu heeft om snel internet te realiseren, te verkorten? Tijdens eerdere debatten hebben deze leden hier al aandacht voor gevraagd, maar zij lezen hier in het verslag van de laatste Raad geen opmerkingen over.

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar de bovenstaande beantwoording van de vraag van de CDA-fractie over snel internet.

Dat laatste geldt ook voor de roamingkosten buiten de Europese Unie. Kan de Minister de Kamer informeren over de stand van zaken over het naar beneden brengen van deze kosten, zo vragen deze leden.

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar de eerdere beantwoording van de vragen van de leden Jacobi en Oosenbrug (beiden PvdA) over de buitenproportioneel hoge tarieven van bellen en internetten buiten de Europese Unie (Aanhangsel Handelingen II 2015/16, nr. 2984), waarmee tevens invulling is gegeven aan het verzoek van het lid Mulder (CDA) tijdens het Algemeen Overleg op 19 mei 2016 om uw Kamer te informeren over de inspanningen in EU-verband voor het afschaffen van roamingtarieven buiten de Europese Unie.

III Volledige agenda

Geannoteerde agenda voor de informele Raad voor Concurrentievermogen op 18 en 19 juli 2016 in Bratislava

Brief regering d.d. 05-07-2016 – Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp – Kamerstuk 21 501-30, nr. 379

Verslag van de Raad voor Concurrentievermogen van 26 en 27 mei 2016 te Brussel

Brief regering d.d. 29-06-2016 – Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp – Kamerstuk 21 501-30, nr. 378

Openbare raadpleging over een ruimtevaartstrategie voor Europa

Brief regering d.d. 23-06-2016 – Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp – Kamerstuk 24 446, nr. 59